

ACȚIUNILE VOLUNTARE. CÂTEVA OBSERVAȚII PRIVIND REPREZENTĂRILE SOCIALE ȘI OPINIILE STUDENȚILOR DESPRE VOLUNTARIAT

Netedu Adrian^[1]
Blaj Andreea^[2]

Rezumat

Acțiunile voluntare sunt direct legate de intervenția socială și de economia socială. Motivația de a fi implicat în voluntariat depinde de o serie de variabile începând de la statutul social. Scopul nostru, în acest articol, este de a explica câteva concluzii trase în urma unor cercetări sociologice în cadrul Universității „A. I. Cuza” din Iași, România. Scopul acestor cercetări a fost de verifica anumite concluzii din cercetări și publicații anterioare. Rezultatele noastre confirmă faptul că participarea în acțiuni de voluntariat în rândul studenților rămâne scăzută, iar anumite concluzii din cercetări anterioare nu se confirmă.

Cuvinte cheie: *voluntariat, implicare, variabile explicative*

Introducere

O foarte bună descriere sociologică și analiză a voluntariatului o putem întâlni într-o carte importantă semnată de B. Voicu (2010, pp. 91-110). Pentru acest autor acțiune voluntară este o „activitate realizată din inițiativa proprie, fără constrângeri exterioare, formalizată în cadrul unei organizații și care nu aduce beneficii materiale imediate sau directe celui care o performează, ci altora sau comunității”. Altă

[1] Conf.dr., Departamentul de Sociologie și Asistență Socială, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „A.I. Cuza” din Iași, Bd. Carol I, nr. 11, 700506.

E-mail: netedu_adrian@yahoo.com.

[2] Universitatea „A.I. Cuza” din Iași, Bd. Carol I, nr. 11, 700506.

E-mail: dana.blaj88@yahoo.com.

definiție este o bună completare: „voluntariatul este activitatea desfășurată din proprie inițiativă, prin care o persoana fizică își oferă timpul, talentele și energia în sprijinul altora fără o recompensă de natura financiară, dar care poate deconta cheltuielile realizate în sprijinul proiectului în care este implicată” (site www.provobis.ro, accesat iulie 2012^[1]).

Beneficiile acțiunilor voluntare sunt multiple: noi relații sociale, dezvoltarea în plan personal a diferite calificări, recunoaștere socială etc. În căutarea unui profil al voluntarilor M. Musick and J. Wilson (2008) au studiat în același timp dispozițiile subiective (personalitate, motive, valori, norme și atitudini) și resurse individuale (resurse socio-economice, timp și sănătate, gen și rasă). După acești doi autori, vorbind în general, interesul pentru studiul voluntariatului putem rezuma totul în cinci puncte:

- continua trecere de la operele caritabile către ajutorarea agențiilor guvernamentale
- continua căutare de către voluntari pentru a avea identitate politică
- crearea capitalului social și implicarea în dezvoltarea democratică prin organizații voluntare
- actuala tendință de a regândi natura muncii (legată și de noi forme ale economiei sociale)
- evoluția ONG urilor spre forme mai raționalizate inspirate de aria economică.

În diferite proporții putem observa aceste implicații și în România precum și în municipiul Iași tot așa cum din diferite cercetări putem conchide că participarea în organizații voluntare a românilor rămâne foarte scăzută (câteva procente ale participării voluntare în organizații înafara partidelor politice, sindicate și organizații religioase).

Dacă dorim să menționăm un profil pentru voluntarul român, B. Voicu (2010, pp. 91-110) specifică faptul că foarte importante sunt *venitul, capitalul social și educația*. De asemenea importantă este *vârsta* (tinerii sunt mai degrabă înclinați spre voluntariat), mediul urban de

[1] Alte informații utile pot fi accesate la: www.voluntariat.ro.

rezidență, acceptarea riscului etc. Putem să adăugăm influențele culturale și valorile asociate voluntariatului intermediare de religie sau de principiile generale de viață (a se vedea în detaliu (C. Rochester și alții, 2010, pp. 17-19).

Voluntariatul și studenții. Cercetare sociologică

Interesul unei cercetări cu această temă poate fi mărimea voluntariatului în România în rândul studenților (care au calitățile deja menționate: sunt tineri, au un background educațional superior, au un capital relațional important și provin în marea majoritate din mediul urban). Din nefericire nu am identificat cercetări privind implicarea în acțiuni voluntare și tocmai de aceea ne vom rezuma considerațiile la studenții din Universitatea Al. I. Cuza Iași (UAIC). Obiectivele cercetării de față a avut o serie de obiective după cum urmează:

- evaluarea reprezentărilor sociale în ce privește voluntariatul;
- evaluarea măsurii în care există o opinie bine fundamentată privind voluntariatul;
- evaluarea direcțiilor în care sunt îndreptate acțiunile voluntare: dezvoltare personală sau rezolvarea problemelor sociale;
- evaluarea variabilelor care pot explica motivarea pentru voluntariat.

Marea majoritate a studenților UAIC provine din județul Iași și din județele limitrofe. În această situație considerăm că ar fi mai ușor a vedea care a fost motivația de a participa în acțiuni voluntare încă din timpul studiilor liceale. Destule mărturii din presa locală pot fi relevante: tinerii elevi admiși la unele universități au declarat că în interviurile de recrutare au fost întrebați despre activitățile lor extrașcolare și de activități de voluntariat. Acești tineri au declarat că pentru reușita înscrierii au început să se pregătească încă din prima clasă liceală^[1]. Putem conchide că participarea la acțiuni de voluntariat poate fi rele-

[1] A se vedea articolul „Elevii admiși deja la universități celebre”, *Ziarul de Iași*, 20.01.2011, accesat 15.07.2012.

vantă pentru tinerii care doresc să fie incluși în universități dinafara țării. Posibil să existe și alte activități pot fi considerate utile în acest sens însă este dificil de separat activitățile făcute din proprie inițiativă de cele impuse de către școală în diverse manifestări cum ar fi cele reunite sub tema *Școala altfel*.

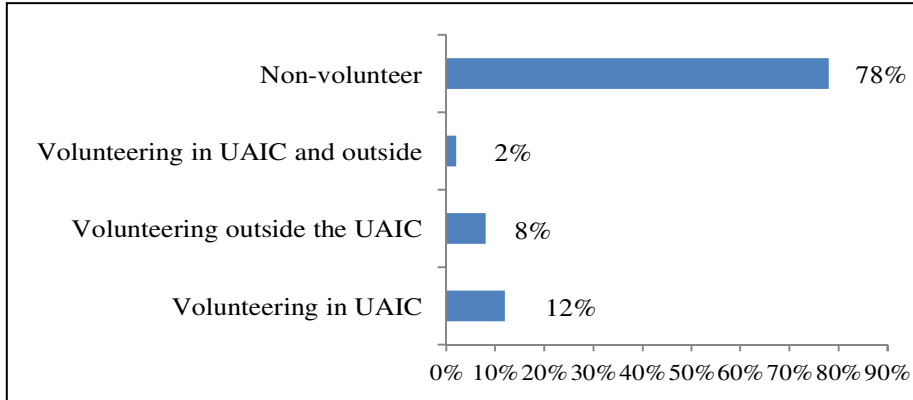
Pentru studenți nu am găsit cercetări la scară națională însă am făcut o serie de cercetări la nivelul Universității Al. I. Cuza din Iași. Cea mai veche universitate din România are în prezent cca. 23000 studenți la învățământ de licență și 7000 la forme masterale. Am făcut o cercetare pe un eșantion reprezentativ de 533 de studenți. Rezultatele au avut o marjă de eroare de $\pm 4.2\%$ la un nivel de încredere de 95% ^[1]. Structura eșantionului a fost următoarea:

Tabel nr. 1. *Structura eșantionului de studenți*

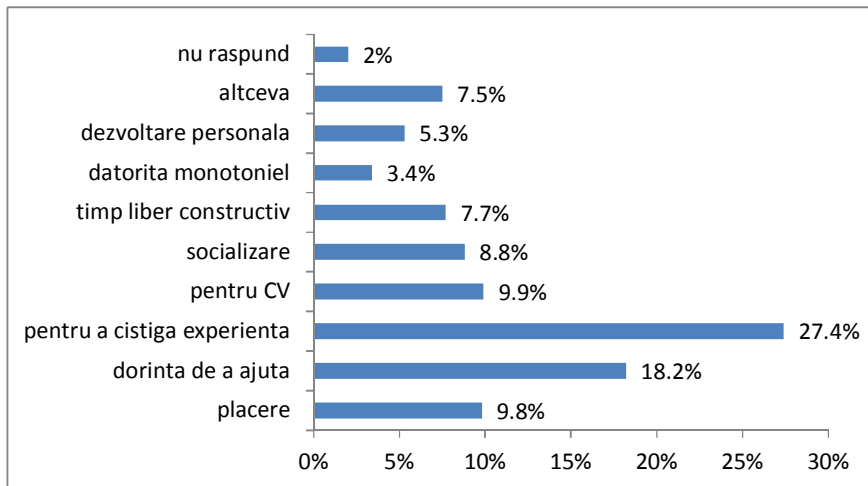
Caracteristici		Proporții
Gen	Masculin	30%
	Feminin	70%
Studii	Licență	93.5%
	Master	6.5%
Rezidență	Urban	64%
	Rural	33%

În această cercetare am urmărit să descriem care sunt reprezentările sociale privind voluntariatul pe care le au studenții cu precizarea diferențelor dintre atitudinea pozitivă și lipsa implicării. Procentele obținute în ce privește implicarea sunt concludente din următorul grafic:

^[1] Sondaj realizat între 20-25 Mai, 2011 de către operatori (studenți), membri ai asociației ASAFFI din Universitatea Al.I. Cuza.

Figura 1. Specificații privind implicarea în acțiuni voluntare

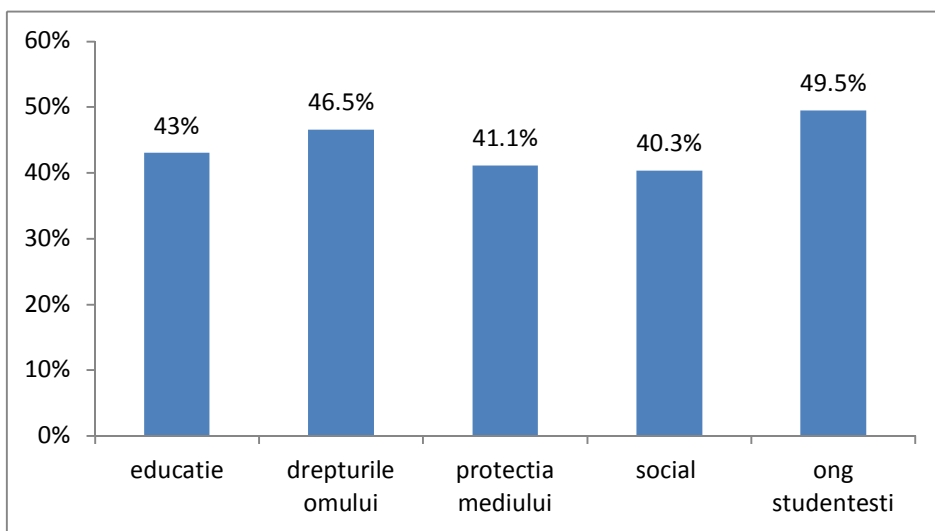
Din păcate 78% dintre studenți declară că nu sunt/nu au fost implicați în organizații voluntare iar marea majoritate din restul de 12% sunt implicați în organizații cu caracter studentesc-universitar^[1]. Cu toate acestea studenții au o opinie pozitivă despre activitățile voluntare. Am întrebat studenții în legătură cu motivația/explicația acestora de a se implica în activități voluntare. Implicarea ar putea avea drept scopuri declarate:

Figura 2. Motivațiile de a fi implicat în acțiuni voluntare

[1] În Universitatea „A.I. Cuza” Iași sunt 26 de organizații studentești active și două fundații.

În Figura 2 observăm că *experiența personală* este considerată cea mai importantă; una din explicații poate fi și faptul că la intrarea pe piața muncii se cere în majoritatea cazurilor experiență^[1]. Doar 2% dintre respondenți nu au o opinie formată. Din datele cercetării am observat faptul că studenții chestionați au o opinie bine conturată în ce privește voluntariatul t ($\chi^2=272$, $df=9$, Asymp. Sig.=0.000). Dacă ar fi în situația de a-și alege anumite domenii pentru a se implica în acțiuni voluntare, preferințele ar fi cele din graficul următor (răspuns multiplu):

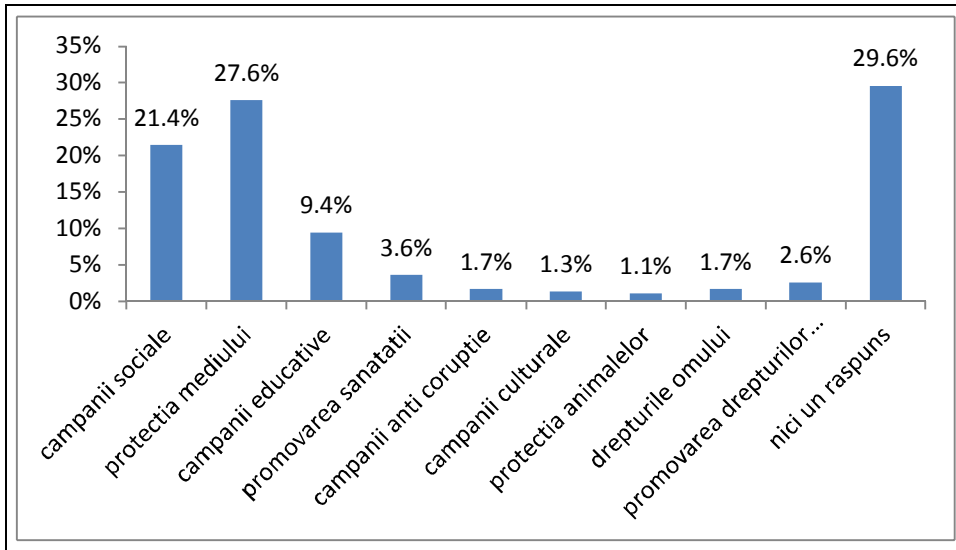
Figura 3. Care ar fi domeniul preferat pentru implicarea în voluntariat?

Alte preferințe ale respondenților au fost: sănătate, sport, cultură și protecția animalelor. Dar este o diferență între preferințe personale și nevoile sociale. Pentru România studenții declară că cele mai importante acțiuni voluntare ar putea fi următoarele:

^[1] În alte cuvinte, vorbim aici de nevoia specializării resurselor umane în directă legătură cu utilitatea percepută a muncii! (a se vedea și C. Gavriluță, 2011).

Figura 4. Identificarea principalelor domenii pentru voluntariat în România

Am fost interesați în caracterizarea motivațiilor exprimate pentru implicarea în acțiuni voluntare. Legat și de alte cercetări sociale presupunem că motivația de a participa depinde de câteva variabile: gen, vârstă, tip de studii (licență sau master), specializarea (studii sociale și umaniste vs. alte specializări), mediu de rezidență (urban vs. rural) situația pe piața muncii (angajat vs. ne-angajat).

Am aplicat regresia binomială privitoare la *implicarea în voluntariat* (ca variabilă dependentă) și *gen* (ca variabilă independentă) testând raportul de șansă în acest caz. Pentru 533 de cazuri, 415 au declarat non-implicarea iar 118 au afirmat implicarea în organizații voluntare în cadrul UAIC sau înafara UAIC sau în ambele situații concomitent. În acest caz $415/533=78\%$ sunt studenții non implicați sau, în termeni statistici, sunt 78% șanse ca studenții să fie non -implicați. Dacă am calculat raportul de șanse am concluzionat că valoarea acestuia este de $118/415=0.284$. Acesta ar fi rezultatul fără implicare variabilei gen luând în considerare doar constanta modelului. Dacă introducem și

variabila independentă *gen* se confirmă ipoteza de nul privind precizia modelului.

Această concluzie este confirmată și de analiza de asociere din următorul tabel:

Tabel 2. Tabel de cross-tabulare între variabilele „implicat” și „gen”

			gen		Total
			feminin	masculin	
implicat	Non implicat	Count	294	121	415
		Expected Count	291.2	123.8	415.0
		% within implicat	70.8%	29.2%	100.0%
	Implicat	Count	80	38	118
		Expected Count	82.8	35.2	118.0
		% within implicat	67.8%	32.2%	100.0%
Total		Count	374	159	533
		Expected Count	374.0	159.0	533.0
		% within implicat	70.2%	29.8%	100.0%

În acest caz nu putem confirma nici o asociere pentru $\chi^2=0.407$, $df=1$, $p=0.523$. Deci nu putem conchide că în mod special studenții de gen masculin sau feminin sunt implicați în acțiuni de voluntariat.

Alt model de regresie a inclus variabila dependentă *implicat* și variabila independentă *vârsta* în final valoarea lui Exp B (odds ratio) a fost mare și nu avem o concluzie despre influența *vârstei* în motivarea de a fi implicat în voluntariat. Am încercat să analizăm diferența dintre medii pentru vârstele celor implicați sau non implicați în voluntariat. Rezultatele au fost următoarele:

Tabel 3. Analiza diferențelor între medii

Categorii	Medii	Independent sample T test
Implicați	20.86	t (531) = -2.06
Non-implicați	21.23	F=3.33 p=0.04

Pentru valoarea $t(531) = -2.06$ și $p < 0.05$ respingem ipoteza de nul și acceptăm faptul că există o diferență semnificativă între medii. În medie studenții implicați sunt mai tineri decât cei non-implicați însă acest rezultat poate fi acceptat la limită. În continuare am extins analiza de asociere pentru mai multe variabile după cum observăm în tabelul următor:

Tabel 4. *Cross tabulări între variabila dependentă implicat și variabile independente: domeniu de studii, tip de studii și rezidență*

Variabile	Implicat		n	χ^2	df	p
	Non-implicat	Implicat				
<i>Domeniu studii</i>						
- alte domenii	218	50	268	3.71 0.05		
- studii sociale sau umaniste	197	68	265			
Total	415	118	533			
<i>Tip de studii</i>						
-master	25	9	34	0.39 1 0.53		
-licență	390	109	499			
Total	415	118	533			
<i>Angajabilitate</i>						
-non-angajat	367	104	471	0.19 1 0.65		
-angajat	33	11	44			
Total	400	115	515			
<i>Rezidență</i>						
-rural	144	30	174	3.6	1	0.05
-urban	257	83	340			
Total	401	113	514			

Putem observa că anumite asocieri slabe sunt între variabila dependentă implicat și variabilele independente domeniu de studii și rezidență (însă puterea efectului este foarte scăzută). Surprinzător, studenții care nu sunt angajați nu au totuși motivație de a se implica în

acțiuni de voluntariat (am obținut procente egale pentru studenții implicați indiferent de statutul pe piața muncii).

Am adăugat și o altă cercetare efectuată în luna mai 2012 pe un eșantion reprezentativ de 704 studenți cu o marjă de eroare de $\pm 3.6\%$ la un nivel de încredere de 95%.^[1] În acest caz am analizat influența voluntariatului de către *satisfacția cu viața* (LS), satisfacția cu formarea educațională (SE) sau religiozitatea (REL). Variabila LS este un index calculat ca scor factorial după cum urmează:

Tabel 5. Analiza factorială pentru construirea indecșilor

LS	Communalități	Saturații
Satisfacția cu viața de familie	0.334	0.578
Satisfacția cu timpul liber	0.322	0.567
Satisfacția cu starea de sănătate	0.211	0.459
Varianță explicată	52.5%	
KMO	0.617	
Test Bartlett	P<0.0001	
SE		
Satisfacția cu studiile	0.489	0.699
Satisfacția cu condițiile de studiu	0.575	0.759
Satisfacția cu calitățile profesorilor	0.443	0.665
Satisfacția cu succesul de după terminarea studiilor	0.205	0.453
Varianță explicată	56.2%	
KMO	0.739	
Test Bartlett	P<0.0001	
Obs: Metoda de extragere: Principal axis factoring		
Reliability Analysis Alpha Cronbach = 0.64 (LS); 0.72 (SE)		

^[1] Sondaj realizat între 20-25 mai, 2012 de către studenți masteranzi în științe politice din UAIC Iași.

După analiza datelor am observat că doar indexul SE poate intra în modelul de regresie cu variabila dependentă *implicat*. Rezultatele au fost următoarele:

Tabel 6. Model de regresie

Include	95% CI for Exp. b			
	B	Lower	Exp. b	Upper
Constant	0.389	0.862	0.922	0.987
Index SE	-0.08			

R²=3.09 (Hosmer & Lemeshow), 0.00 (Cox & Snell), 0.01 (Nagelkerke).

Valoarea Exp. b=0.92 demonstrează că importanța indexului SE este semnificativă însă influența între variabile este totuși scăzută.

În final am observat că nici declarația respondenților privind viața religioasă nu are un impact semnificativ.

Concluzii

Contrar unor cercetări anterioare rezultatele noastre au și diferențe specifice: genul, tipul de studii (licență vs. master), situația de pe piața muncii (angajat vs. non angajat), satisfacția cu privire la viață sau declarația fiecăruia dacă se consideră o persoană religioasă – nu au un real impact asupra motivației de a fi voluntar. La polul opus alte variabile precum: vârsta, specializarea (sociale sau umaniste vs. alte studii) și rezidența (urban vs. rural) au o influență, dar totuși la valori scăzute. De asemenea impactul satisfacției cu formarea educațională este semnificativă dar limitată. Aceste concluzii nu sunt surprinzătoare datorită numărului redus de implicați în voluntariat. În această situație se pot vedea studii în care valoarea p este crescută în mod deliberat. Este un semn că acest fel de cercetări pot fi completate și cu alte date calitative. Vorbind în general concluzionăm că deschiderea studenților pentru voluntariat este slabă rezumându-se la activități în cadru academic și mult mai puțin în implicarea în rezolvarea unor probleme sociale. În

același timp reprezentările sociale/opiniile privind voluntariatul, deși diverse, sunt bine fundamentate. Deschiderea reală pentru probleme sociale sau alte activități specifice economiei sociale rămâne doar un cadru teoretic de discuție!

Bibliografie

1. Voicu, B. (2010). *Capital social în România începutului de Mileniu: drumet în țara celor fără de prieteni?*, Editura Lumen, Iași.
2. Musick M., Wilson J. (2008). *Volunteers. A social profile*. Indiana Univ. Press, Bloomington and Indianapolis.
3. Gavriluță C. (2011). „Mentalitate și construcție ideologică în economia socială”. *Journal of social Economy*, Editura Hamangiu, Vol. I, Nr. 1/2011, decembrie, pp. 49-74, București.
4. Rochester C., Payne A.E., Howlett S., Zimmeck M. (2010). *Volunteering and Society in the 21 st Century*. Palgrave, MacMillan.